

E D I T U R A

S C R I P T U M®

29

PARABOLE
DIN BIBLIE

De același autor,
la Editura Scriptum au mai apărut:

29 parabole din Biblie
Când leul rage
O patrie nouă și un neam mare
Să știi ce crezi

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

29 parabole din Biblie / trad., note și comentariu de Silviu Tatu cu Laviniu Popa. -

Oradea : Scriptum ; București : Plêrōma, 2020

ISBN 978-606-031-067-9

ISBN 978-606-9096-01-7

I. Tatu, Silviu (trad.) (note) (coment.)

II. Popa, Laviniu (trad.) (note) (coment.)

29

PARABOLE DIN BIBLIE

TRADUCERE, NOTE
ȘI INTERPRETARE

SILVIU TATU

LAVINIU POPA

Editura Scriptum®
Oradea

Editura Plêrôma
București

Publicată sub titlul
29 parabole din Biblie
de Silviu Tatu și Laviniu Popa

Opiniile exprimate în această carte aparțin autorului și nu reprezintă neapărat
punctul de vedere al editurii Scriptum și al editurii Plērōma. Autorul își asumă
întreaga responsabilitate pentru forma și conținutul cărții
și se obligă să respecte toate legile privind drepturile de autor.

© 2020 Editura Scriptum®
str. Lăpușului nr. 28, 410264 Oradea
Tel./Fax/Robot: 0259-457.428
E-mail: scriptum@scriptum.ro
WWW.SCRIPTUM.RO
ISBN 978-606-031-067-9

© 2020 Editura Plērōma
b-dul Uverturii, nr. 210-220, sect. 6,
București, cod 060946, parter, camera 6.
Tel.: 021-434.16.24
E-mail: romulusganea@gmail.com
ISBN 978-606-9096-01-7

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții în limba română.

*Orice reproducere sau selecție de texte din această carte
este permisă doar cu aprobarea în scris a editurilor
Scriptum din Oradea și Plērōma din București (ITP București).*

Tiparul executat în U.E.

Pentru Cornelia
și pentru fiicele noastre Silvana, Doroteea și Debora

CUPRINS

ABREVIERI	13
Cărți biblice.....	13
Sigle.....	15
Transcrierea caracterelor ebraice	17
Transcrierea caracterelor grecești	18
 CUVÂNT-ÎNAINTE	 21
1. INTERPRETAREA PILDELOR	25
Scurt istoric al interpretării pildelor biblice	25
Definiție, terminologie.....	29
Specii literare integrate parabolei.....	35
Tipologie	37
Predicarea Domnului Isus	40
Principii de interpretare a parabolelor	53
Etapile analizei unei parabole	54
 PARABOLE DIN VECHIUL TESTAMENT	
2. REGE PESTE PLANTE	59
Text	59
Note	60
Interpretare	63
3. BOGATUL HAPSÂN	65
Text	65
Note	66
Interpretare	69

4. VĂDUVA ȘI CEI DOI FII.....	73
Text	73
Note.....	74
Interpretare	77
5. VIA DEGRADATĂ.....	79
Text	79
Note	82
Interpretare.....	85
6. CELE DOUĂ PREOTESE	89
Text	89
Note	92
Interpretare.....	93
7. ADULTERINA	99
Text	99
Note	104
Interpretare.....	109
8. VIȚA ȘI CEI DOI VULTURI	115
Text	115
Note	118
Interpretare.....	122
9. CEI DOI LEI TINERI	127
Text	127
Note	128
Interpretare.....	130
10. CAZANUL RUGINIT.....	133
Text	133
Note	134
Interpretare.....	136
11. PRIETENUL HERUVIMULUI	139
Text	139
Note	140
Interpretare.....	142

12. PĂSTORII LUI ISRAEL	147
Text	147
Note	149
Interpretare	152

PARABOLE DIN NOUL TESTAMENT

13. SEMĂNĂTORUL	159
Text	159
Note	160
Interpretare	162
14. ZIZANIA DIN OGOR	169
Text	169
Note	170
Interpretare	172
15. DREGĂTORUL NEMILOSTIV	175
Text	175
Note	176
Interpretare	178
16. ZILIERII DIN VIE	183
Text	183
Note	184
Interpretare	187
17. ARENDAȘII VIEI	193
Text	193
Note	194
Interpretare	198
18. NUNTA PRINCIARĂ	203
Text	203
Note	205
Interpretare	208
19. FECIOARELE INVITATE LA NUNTĂ	213
Text	213
Note	213
Interpretare	216

20. TALANȚII	221
Text	221
Note	223
Interpretare	227
21. SAMARITEANUL MILOSTIV	231
Text	231
Note	231
Interpretare	238
22. ROBII VEGHETORI	243
Text	243
Note	244
Interpretare	246
23. FIUL RISIPITOR	253
Text	253
Note	254
Interpretare	258
24. ISPRAVNICUL NECINSTIT	263
Text	263
Note	264
Interpretare	266
25. BOGATUL ȘI LAZĂR	269
Text	269
Note	270
Interpretare	278
26. UȘA STAULULUI ȘI PĂSTORUL OILOR	281
Text	281
Note	282
Interpretare	284
27. VIA RODITOARE	287
Text	287
Note	287
Interpretare	289

PARABOLE SCURTE DIN NOUL TESTAMENT

28. SĂMÂNȚA DE MUȘTAR.....	295
Text	295
Note	296
Interpretare	300
29. PLĂMĂDEALA DIN ALUAT	303
Text	303
Note	303
Interpretare	310
30. SĂMÂNȚA.....	315
Text	315
Note	315
Interpretare	326
ANEXA: PARABOLE DIN NOUL TESTAMENT	331
BIBLIOGRAFIE	339
Surse	339
Autori clasici	339
Autori contemporani	343
INDICI.....	354
Indice de texte biblice	354
Indice de autori.....	369

ABREVIERI

Cărți biblice

VT	Vechiul Testament
Gen.	Genesa
Ex.	Exodul
Lev.	Leviticul
Num.	Numeri
Deut.	Deuteronom
Ios.	Iosua
Jud.	Judecători
Rut	Rut
1Sam.	1 Samuel
2Sam.	2 Samuel
1Regi	1 Regi
2Regi	2 Regi
1Cron.	1 Cronici
2Cron.	2 Cronici
Ezra	Ezra
Neem.	Neemia
Est.	Estera
Iov	Iov
Ps.	Psalmi
Prov.	Proverbe
Ecl.	Eclesiastul

29 PARABOLE DIN BIBLIE

Cânt.	Cântarea-cântărilor
Is.	Isaia
Ier.	Ieremia
Plâng.	Plângerile lui Ieremia
Ezec.	Ezechiel
Dan.	Daniel
Os.	Osea
Ioel	Ioel
Amos	Amos
Ob.	Obadia
Iona	Iona
Mica	Mica
Naum	Naum
Hab.	Habacuc
Țef.	Țefania
Hag.	Hagai
Zah.	Zaharia
Mal.	Maleahi

NT	Noul Testament
Matei	Evangelia după Matei
Marcu	Evangelia după Marcu
Luca	Evangelia după Luca
Ioan	Evangelia după Ioan
Fapte	Faptele Apostolilor
Rom.	Romani
1Cor.	Epistola întâi către corinteni
2Cor.	Epistola a doua către corinteni
Gal.	Epistola către galateni
Ef.	Epistola către efeseni
Fil.	Epistola către filipeni
Col.	Epistola către coloseni

ABREVIERI

1Tes.	Epistola întâi către tesaloniceni
2Tes.	Epistola a doua către tesaloniceni
1Tim.	Epistola întâi către Timotei
2Tim.	Epistola a doua către Timotei
Tit	Epistola către Tit
Ev.	Epistola către evrei
Flm.	Epistola către Filimon
Iac.	Epistola lui Iacov
1Pet.	Epistola întâi a lui Petru
2Pet.	Epistola a doua a lui Petru
1Ioan	Epistola întâi a lui Ioan
2Ioan	Epistola a doua a lui Ioan
3Ioan	Epistola a treia a lui Ioan
Iuda	Epistola lui Iuda
Ap.	Apocalipsa lui Ioan

Sigle

1QM	Manuscris descoperit în Peștera 1 de la Qumran ce conține fragmente din documentul intitulat „Sulul Războiului“
1QS	Manuscris descoperit în Peștera 1 de la Qumran ce conține fragmente din documentul intitulat „Regula Comunității“
1QSa	Manuscris descoperit în Peștera 1 de la Qumran ce conține fragmente din documentul intitulat „Regula mesianică“
3Q15	Manuscris descoperit în Peștera 3 de la Qumran ce conține fragmente din documentul intitulat „Sulul de cupru“
11QTemple	Manuscris descoperit în Peștera 11 de la Qumran ce conține fragmente din documentul intitulat „Sulul Templului“
<i>ad loc.</i>	lat. <i>ad locum</i> (referitor la locul respectiv)
akkad.	limba akkadiană
<i>ANET3</i>	<i>Ancient Near Eastern Texts Related to the Old Testament</i> , James Pritchard (ed.), ed. a 3-a, Princeton, University, 1969.
<i>apud</i>	lat., „la“

29 PARABOLE DIN BIBLIE

BHS5rev	Biblia Hebraica Stuttgartensia, ed. a 5-a revizuită
cf.	lat. <i>confer</i> , „compară“
Deut. Rab.	ebr. Devarim Rabbah, comentariu omiletic la Deuteronom
d.H.	„după Hristos“
ebr.	ebraică
EDC	Biblia în limba română, ediția D. Cornilescu, 1924
gr.	greacă
HALOT	Ludwig Koehler și Walter Baumgartner, <i>The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament</i> , trad. M. E. J. Richardson <i>et al.</i> , Brill, Leiden, 1994.
î.H.	„înainte de Hristos“
JPS	Biblia în limba engleză, versiunea <i>Jewish Publication Society</i> , 1917
LXX	<i>Septuaginta</i> , ed. Alfred Rahlfs, Stuttgart, 2006
M.	<i>Mişna</i> , traducere în limba engleză <i>The Mishnah</i> de Herbert Danby, Oxford, University 1933.
NET	Biblia în limba engleză, versiunea <i>New English Translation</i> , 2005
NIV	Biblia în limba engleză, versiunea <i>New International Version</i> , 1978
NRSV	Biblia în limba engleză, versiunea <i>New Revised Standard Version</i> , 1989
NT-EDCR	<i>Noul Testament</i> , ediția D. Cornilescu revizuită, 2019
NTR1	Biblia în limba română, versiunea <i>Noua Traducere Românească</i> , ediția 1, 2007
NTR3	Biblia în limba română, versiunea <i>Noua Traducere Românească</i> , ediția 3, 2017
p.	pagina, paginile
PG	<i>Patrologia Graeca</i> , ediția J.-P. Migne
PL	<i>Patrologia Latina</i> , ediția J.-P. Migne
Q	Sursă ipotetică „Q“ propusă a fi stat la baza realizării evangheliilor sinoptice

Transcrierea caracterelor ebraice

Consoane

א	alef	ʔ
ב	bet	b
ב		v
ג	ghimel	g
ג		ḡ
ד	dalet	d
ד		<u>d</u>
ה	he	h
ו	waw	w
ז	zayin	z
ח	het	ḥ
ט	tet	ṭ
י	yod	y
כ, ך	kaf	k
כ		<u>k</u>
ל	lamed	l
מ, ם	mem	m
נ, ן	nun	n
ס	sameh	s
ע	ayin	ʿ
פ, ף	pe	p
פ		f
צ, ץ	ṭade	ṭ
ק	qof	q
ר	reṣ	r
ש	sin	ś
שׁ	ṭin	ṣ
ת	taw	t
ת		<u>t</u>

29 PARABOLE DIN BIBLIE

Vocale scurte

-	patah	a
◌◌	segol	e
◌◌◌	hireq	i
◌◌◌◌	qameṭ-hatuf	o
◌◌◌◌◌	qibut	u

Vocale lunga

qameṭ	ā
qameṭ-he	ā ^h
tere	ē
tere-yod	ē ^y
hireq-yod	i ^y
holem	ō
holem-waw	ô
şureq	û

Semivocale

:	şva	e
ː	hatef-segol	ě
ːː	hatef-patah	ă
ːːː	hatef-qameṭ	ö

Transcrierea caracterelor grecești

α	alfa	a
β	beta	b
γ	gamma	g
δ	delta	d
ε	epsilon	e
ζ	zeta	z
η	eta	$\bar{e}$
θ	theta	th
ι	iota	i

ABREVIERI

κ	kappa	k
λ	lambda	l
μ	miu	m
ν	niu	n
ξ	xi	x
ο	omicron	o
π	pi	p
ρ	ro	r
σ, ζ	sigma	s
τ	tau	t
υ	upsilon	y
φ	fi	ph
χ	chi	ch
ψ	psi	ps
ω	omega	ō

CUVÂNT-ÎNAINTE

Interesul pentru interpretarea parabolilor a fost stârnit încă din primăvara lui 1999 când am vizitat grădina botanică Neot Kedumim din Israel și am fost inspirat să scriu despre copacul enigmatic din fabula lui Iotam (Jud. 9). Cercetarea aceasta a condus la realizarea unei omilii, prezentate în mai multe ocazii, și la scrierea unui articol acceptat de renumitul jurnal teologic *Vetus Testamentum*, unde a și fost publicat în 2006. Evoluția academică ulterioară mi-a permis să public lucrări de analiză exegetică asupra narațiunilor, profețiilor și Apocalipsei,¹ lăsând vacant locul altor specii literare întâlnite în Biblie, precum parabolele și poezia liturgică. Unul dintre aceste goluri urmează a fi umplut prin lucrarea de față, iar celălalt este un proiect în desfășurare. Preocuparea pentru parabole s-a concretizat în cele din urmă în 2016, când am început predicarea serială din parabolele Bibliei la Biserica Creștină Baptistă „Filadelfia” din Sibiu, un proiect care s-a întins parțial și în 2017.

Chiar dacă în România nu se tipărește multă carte, aceia care încă își mai păstrează interesul pentru literatura biblică au avut avantajul de a vedea publicate în ultimii douăzeci de ani câteva volume consacrate parabolilor, în particular, sau textelor biblice unde acestea apar, în general, din care spicuiesc câteva titluri. Astfel, mi-au trecut și mie prin mâini unele lucrări

1 *Exegeza narațiunilor biblice: analiza literară a Judecătorilor* (Oradea, Metanoia, 2004; ed. a 2-a, 2010), *Când leul rage: comentariu la cartea profetului Amos* (Oradea, Metanoia, 2010; ed. a 2-a, Oradea și București, Scriptum și Plêröma, 2019), *O patrie nouă și un neam mare: exegeza narațiunilor despre patriarhi* (Cluj-Napoca, Risoprint, 2011; ed. a 2-a, Oradea și București, Scriptum și Plêröma, 2018), *Domnul împărățește: traducere și comentariu la Apocalipsa lui Ioan* (Oradea, Cartea creștină, 2015).

29 PARABOLE DIN BIBLIE

de factură confesională,¹ lucrări de factură estetică,² traduceri din clasici,³ traduceri din autori străini contemporani,⁴ comentarii traduse din autori străini,⁵ comentarii scrise de autori români,⁶ sau comentarii scrise de autori români în alte limbi⁷. Volumul de față este, după cunoștința mea, singurul volum scris de un român, în care studiul parabolilor din Noul Testament este integrat cu studiul parabolilor din Vechiul Testament.

Abordarea preferată în acest volum este una care acordă prioritatea textului canonic în forma păstrată în manuscrisele grecești. Istoria cercetării parabolilor în perioada modernă demonstrează interesul pentru critica surselor și critica redacțională, cu consecințe dintre cele mai grave asupra autorității Bibliei. Considerăm că parabolele lui Isus sunt autentice și analizăm forma lor literară așa cum au fost păstrate de evangheliști, cu note de originalitate în conservarea lor. Am insistat asupra contextului literar, dar și al celui socio-cultural și istoric, în măsura în care îl putem reconstitui, deoarece ambele își pun amprenta asupra sensului textelor analizate. Din volumul imens de parabole, a trebuit să selectăm câteva (o listă completă se găsește în anexe). Am preferat acele parabole care au mai mult volum, adică au personaje și intrigă, deoarece acestea au fost cel mai mult abuzate în interpretare, mai ales prin alegorizare. Fără a exclude cu totul posibilitatea interpretării alegorice a unor parabole, din moment ce Însuși Domnul Isus S-a folosit de ea, nu o considerăm interpretarea dominantă. În compensare, am adăugat trei capitole în care Laviniu Popa, fostul meu student, abordează trei parabole scurte.⁸

1 Ioan Berar, *Pildele Domnului Isus Hristos*, Oradea, Papirus, 1999; Ilie Melniciuc-Puică, *Parabolele Evangheliei după Luca: aplicații exegetice*, Iași, Performatica, 2010; Serafim Papacosta, *Parabolele Domnului*, Alba Iulia, Reîntoarcerea, 2005.

2 Andrei Pleșu, *Parabolele lui Isus: adevărul ca poveste*, București, Humanitas, 2012.

3 Joachim Jeremias, *Parabolele lui Isus*, București, Anastasia, 2000.

4 Michel Gourgues, *Parabolele lui Luca: din amonte în aval*, Iași, Sapientia, 2006.

5 R. T. France, *Matei*, Oradea, Scriptum, 2018; Colin G. Kruse, *Ioan*, Oradea, Scriptum, 2010.

6 Beniamin Fărăgău, *Evanghelia după Ioan*, Cluj-Napoca, Risoprint, 2004; *Evanghelia după Matei*, Cluj-Napoca, Risoprint, 2013; *Evanghelia după Luca*, Cluj-Napoca, Risoprint, 2013; Cristian Bădiliță, *Evanghelia după Matei*, București, Vremea, 2015; *Evanghelia după Luca*, București, Vremea, 2016.

7 Hans Klein, *Das Lukasevangelium*, Meyers Kritisch-exegetischer Kommentar über das Neue Testament, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2006.

8 Ultimele trei capitole au fost extrase din lucrarea de licență a lui Laviniu Popa, *Învățătura despre inaugurarea și creșterea Împărăției lui Dumnezeu potrivit parabolilor lui Isus*, pregătită sub coordonarea conf. univ. dr. Emanuel Conțac și susținută în iunie 2017. Actualmente, Laviniu se află în SUA și intenționează să-și continue studiile cu doctoratul la Universitatea Țării Galilor, sub coordonarea prof. J. C. Thomas.

În capitolul introductiv sunt abordate câteva chestiuni importante pentru studiul parabolilor. Urmând unui scurt istoric al cercetării parabolilor, am discutat diverse aspecte care permit definirea subiectului și încadrarea lui în domeniul analizei literare. Întrucât cele mai multe parabole poartă semnătura Domnului Isus, am consacrat o secțiune detaliilor care permit interpretarea lor în contextul predicării Sale și al lucrării evangheliștilor sinoptici. Ultima parte a introducerii este consacrată principiilor de interpretare a parabolilor (hermeneutica) și etapelor de analiză a unei parabole (exegeza). Urmează 26 de capitole, câte unul pentru o singură parabolă, dintre care unsprezece pentru parabole din Vechiul Testament și cincisprezece pentru parabole din Noul Testament. Acestea li se adaugă trei capitole care expun trei parabole scurte. La final apare o anexă cu parabolele identificate în Noul Testament, bibliografia și indicii de autori și de texte biblice.

Fiecare capitol consacrat unei parabole urmărește aceeași structură: Text, Note și Interpretare. Pentru a nu demobiliza cititorul, am preferat să nu folosim termeni în limbile clasice decât atunci când sunt strict necesari și în transcriere, pentru a permite citirea lor. Textul biblic este redat tradus în românește. Unii exegeți au propus traducerea textului grecesc al parabolilor în aramaica în care le-a rostit Domnul Isus.¹ În mod cu totul ocazional, am recurs la limba aramaică întrucât am intenționat să rămânem în textul canonic, scris și transmis până la noi, nu la reconstrucțiile sale. Pentru traducerea textelor din Noul Testament am confruntat varianta mea cu cea oferită de Cristian Bădiliță și de colectivul *Noului Testament – ediția revizuită a lui Dumitru Cornilescu* (2019). În Note am semnalat problemele de critică textuală cele mai importante și am discutat chestiuni de context cultural și istoric. Pentru Interpretare, am făcut referire la numeroși autori antici (Ambrozie, Augustin, Chiril al Alexandriei, Efreim Sirul, Grigorie cel Mare, Ieronim, Origen, Petru Hrisologul *inter alia*),² moderni (C. H. Dodd, J. Jeremias) și contemporani (K. E. Bailey, G. R. Beasley-Murray, R. Bauckham, C. Blomberg, B. Gerhardsson, U. Luz, I. H. Marshall, K. R. Snodgrass, D. Wenham *inter alia*).³ Pentru a facilita referința la parabole, am folosit abrevierea de tipul „πTalanții“, unde am folosit π de la termenul grecesc pentru „parabolă“.

1 J. Jeremias, *Parabolele lui Isus*, p. 28-30.

2 Accesul la lucrările patristice mi-a fost mediat de comentariile din seria „Ancient Christian Commentary on Scripture“, referințele exacte la ediția Migne fiind indicate în Note acolo unde era nevoie.

3 Lista completă a resurselor se găsește în Bibliografia de la finalul cărții.

29 PARABOLE DIN BIBLIE

Orice carte poate fi și merită îmbunătățită, în primul rând pentru că resursele folosite sunt limitate la spectrul disponibil și preferat de un autor, dar și pentru că autorul și contextul în care lucrează autorul se transformă. Aici am pus împreună ceea ce ne-a fost la îndemână în acești ani care au germinat ceea ce aveți în mână. Finalizarea proiectului m-a prins în condiții de auto-izolare și accesul la resurse mi-a fost limitat. Speranța mea este ca acest volum să fie de folos multor oameni însetați de Cuvântul lui Dumnezeu.

PARABOLE
DIN
VECHIUL TESTAMENT

5

VIA DEGRADATĂ

Text

PSALMUL 80

Directorului muzical: pe șoșanim. O mărturie. Al lui Asaf. Un cântec.

¹Cel ce păstorești pe Israel, ascultă,
Cel ce conduci pe Iosif ca pe o turmă!

Cel ce șezi [pe] heruvimi, arată-Te

²Înaintea lui Efraim, și a lui Beniamin, și a lui Manase!

Stârnește-Ți puterea!

Vino în izbăvirea noastră!

³Dumnezeule, întoarce-ne,
strălucească Fața Ta și vom fi izbăviți!

⁴Doamne, Dumnezeul Oștirilor,
cât vei mai fumegea

peste rugăciunea poporului Tău?

⁵I-ai hrănit cu pâinea întristării,
i-ai adăpat cu lacrimi cu carafa.

⁶Ne-ai făcut mărul de ceartă al vecinilor noștri,
iar dușmanii noștri ne batjocoresc.

⁷Dumnezeul Oștirilor, întoarce-ne!
Strălucească Fața Ta și vom fi izbăviți!

⁸Ai luat o viță din Egipt,
ai izgonit neamuri și ai plantat-o.

⁹Ai curățat [locul] înaintea ei,
rădăcinile ei s-au prins,

29 PARABOLE DIN BIBLIE

și a umplut Țara.

¹⁰Munții au fost acoperiți [de] umbra ei,
iar corzile ei – cedrii cei măreți.

¹¹Și-a întins ramurile până la Mare
și lăstarii până la Râu.

¹²De ce i-ai spart zidul,
să o jumulească cei ce trec pe drum?

¹³Mistrețul din pădure o devorează,
iar insecta câmpului o mănâncă.

¹⁴Dumnezeul Oștirilor, întoarce, rogu-Te!
Privește din ceruri și vezi!

Cercetează via aceasta,

¹⁵răsadul pe care l-a sădit dreapta Ta,
pe fiul întărit pentru Tine!

¹⁶Au ars-o cu foc, au tăiat-o.

La muștrarea feței Tale ei pier.

¹⁷Fie mâna Ta peste omul dreptei Tale,
peste fiul omului întărit pentru Tine,

¹⁸și nu ne vom abate de la Tine.

Dă-ne viață și vom invoca numele Tău.

²⁰Doamne, Dumnezeul Oștirilor, întoarce-ne!
Strălucească Fața Ta și vom fi izbăviți.

ISAIA 5

¹Voi cânta iubitului meu,
cântecul iubitului meu despre podgoria lui.
Podgoria care era a iubitului meu
era un deal mănăs.

²L-a deștelenit și l-a curățat de pietre,
l-a plantat cu butași [de soi];
a zidit un turn în mijlocul lui,
și i-a săpat un teasc.

Apoi a așteptat să facă struguri buni,
dar a făcut struguri sălbatici.

«³Acum, locuitor al Ierusalimului și omule al lui Iuda,
rogu-vă, judecați între mine și podgoria mea!

⁴Ce aş mai fi putut face viei mele
și nu i-am făcut?

De ce mi-a făcut struguri sălbatici,
când eu am așteptat să facă struguri buni?
⁵Acum vă voi spune ceea ce eu voi face podgoriei mele:
Îi voi doborî împrejmuirea și va fi păscută,
îi voi sparge zidul și va fi călcată în picioare.
⁶O voi face o ruină,
nu o voi curăța și nu o voi plivi,
spini și buruieni vor crește,
iar norilor le voi interzice
să plouă peste ea cu ploaie.»
⁷Podgoria Domnului Oștirilor este casa lui Israel,
iar omul lui Iuda este răsadul delectării sale.
El s-a așteptat la justiție și când colo, injustiție,
la dreptate și când colo, tânguire.

EZECHIEL 19

¹⁰„Mama ta era o viță din sângele tău,
sădită lângă apă,
a fost roditoare și luxuriantă
din pricina apelor îmbelșugate.
¹¹A dat corzi puternice,
să fie toiege de domnitori.
Înălțimea ei a depășit ramurile,
era vizibilă prin statura ei
cu belșugul frunzișului ei.
¹²A fost deșezădăcinată la mânia,
a fost doborâtă la pământ,
vântul de răsărit a uscat-o,
rodul ei a fost smuls,
trunchiul ei puternic s-a uscat
și focul a mistuit-o.
¹³Acum este sădită în pustiu,
într-un ținut uscat și secetos.
¹⁴Un foc a ieșit din trunchiul ei,
i-a mistuit ramurile și roadele,
așa că nu mai are trunchiul cel tare
pentru toiagul de domnitor.“

Acesta este un bocet, să fie folosit ca bocet.

Note

Ps. 80 „Șoșanim”: lit. „crinii”, fie numele unei melodii cunoscute, fie un instrument neidentificat încă. ♦ „un cântec”: ebr. *mizmôr*. LXX redă „despre asirian”.

Ps. 80:1 „Cel ce șezi [pe] heruvimi, arată-te”: exprimarea concisă determină o formulare trunchiată, cu referire evidentă la Chivotul Legământului, cea mai importantă piesă cultică, amplasată în Sfânta-Sfintelor, locul cel mai sacru al Templului. Invocarea lui Dumnezeu nu trebuie înțeleasă neapărat ca o manifestare vizibilă în Templu, așa cum s-a petrecut la inaugurarea Templului lui Solomon, ci la orice intervenție miraculoasă în folosul lui Israel. Verbul din rădăcina *YPH* este folosit în contexte teofanice și războinice (Iov 3:3; 10:3, 22; 37:15; Ps. 50:2; 94:1¹), în tandem cu exprimarea întâlnită în refrenul acestui psalm.

Ps. 80:2 „Înainte a lui Efraim, și a lui Beniamin, și a lui Manase”: stihul acesta a fost înțeles în mod tradițional ca parte a unui triplet alături de celelalte stihuri din v. 2. Totuși, ar putea, cel puțin la fel de bine, să facă pereche cu ultimul stih din v. 1, păstrând astfel tiparul cupletelor dominant în acest psalm.

(aA) ¹Cel ce păstorești pe Israel, ascultă,

(aB) Cel ce conduci pe Iosif ca pe o turmă!

(bA) Cel ce șezi [pe] heruvimi, arată-Te

(bB) ²Înainte a lui Efraim, și a lui Beniamin, și a lui Manase!

Există numeroase alte motive pentru care acest aranjament este preferabil: în prima linie a fiecărui cuplet se află un imperativ *hifil*; primul cuplet se folosește de imagini auditive, al doilea – imagini vizuale; trei imperative sunt asociate cu trei nume tribale în cadrul aceleiași strofe.²

Ps. 80:3 „Strălucească fața Ta”: apariția luminoasă a unei persoane este o experiență de bun augur, menită a garanta intervenția lui Dumnezeu în favoarea credinciosului. Apare în binecuvântarea levitică (Num. 6:24-26).³

1 Marvin E. Tate, *Psalms 51–100*, Word Biblical Commentary 20, Dallas, TX, Word Books, 1990, p. 305.

2 J. P. Fokkerman, *Major Poems of the Hebrew Bible at the Interface of Prosody and Structural Analysis*, vol. 3: *The Remaining 65 Psalms*, Studia Semitica Neerlandica, Assen, Royal Van Gorcum, 2003, p. 140. Tate (*Psalms 51–100*, p. 304) păstrează stihul „înainte a lui Efraim și a lui Beniamin și a lui Manase” parte a tripletului din v. 2, totuși îl păstrează subordonat sintactic propoziției din v. 1.

3 Silviu Tatu, „Benedicția aaronică din Numeri 6”, *Care împarte drept Cuvântul adevărului*, O. Bunaciu, R. Gheorghiu și E. Bartoș (ed.), Oradea, Reformatio, 2005, p. 117-132, mai ales p. 126-128.

Ps. 80:4 „Doamne, Dumnezeul Oștirilor”: ebr. *YHWH ʾēlōhīm ʾvāʾōl*. În mod normal, ne așteptam la o formă construită a substantivului propriu, *ʾēlōhēʾ*. Acest *m* final apare doar în Ps. 59:5; 80:4, 19; 84:8.¹ ♦ „Cât vei mai fumegea peste rugăciune”: rugăciunea era însoțită de jertfă, iar jertfa al cărei fum nu se ridica în sus era convențional imaginată ca neprimută. Tot la fel, jertfa cu un fum care se ridica în sus era considerată acceptată de Dumnezeu. Probabil acest indiciu a fost folosit de Cain și de Abel pentru a ști dacă jertfele au fost primite.

Ps. 80:5 „Pâinea întristării”: codru de pâine de proastă calitate cu care erau hrăniți deținuții. ♦ „carafa”: ebr. *šālīš*, termen rar întâlnit în VT, al cărui sens precis s-a pierdut. Posibil să fie înrudit cu numeralul ordinal „al treilea”, sau cu numeralul distributiv „a treia parte/ o treime” (ebr., *šʿlīšī*). Uzanța de aici este pusă în contact cu Is. 40:12 cu sensul de unitate de măsură. Unii exegeți au interpretat termenul ca pe o sinecdocă, făcând referire la o cantitate nemăsurabilă („cu ghiotura”).²

Ps. 80:6 „Mărul de ceartă”: ebr. *mādōn*, obiect al discordiei dintre vecini, adică disputat între vecini, cum este un pom crescut pe mejdie.

Ps. 80:8 „Ai luat”: se face uz de verbul care descrie călătoriile lui Israel prin pustiu. Desigur, se are în vedere ideea transplantării unei vițe.

Ps. 80:10 „Cedrii cei măreți”: ebr. *ʾarzēʾ-ʾēl*, lit. „cedrii lui Dumnezeu”, o formă de superlativ absolut.

Ps. 80:11 „Mare... Râu”: marginile tradiționale ale Țării Făgăduinței, adică Marea Mediterană, respectiv Fluviul Eufrat.

Ps. 80:12 „Să o jumulească cei ce trec pe drum”: autorii multor versiuni redau că trecătorii îi ciupesc roadele. De fapt, autorul deplânge restrângerea teritoriului la o zonă tot mai îngustă. De aceea „trecătorii” îi smulg de fapt coardele (cum lasă de înțeles JPS când traduce neutru: „pluck her”). Concizia ne obligă să folosim o metaforă din alt domeniu.

Ps. 80:13 „O devorează”: verbul *KRSM* este un *hapax legomenon* și îl înțelegem în tandem cu acțiunea din linia poetică următoare. Imaginea nu permite să asociem verbul „a râma” cu activitatea mistreților, deoarece vița oferă hrană pe ramuri nu în pământ. În plus, rădăcinile viței sunt în Israel, iar coardele s-au întins pe un vast teritoriu. ♦ „insecta câmpului”: ebr. *zīz šāday*, mai apare doar în Ps. 50:11. În mod tradițional, s-a presupus a fi vorba despre animale sălbatice. Pe baza cuvintelor înrudite din alte limbi semitice,

1 Tate (*Psalms 51–100*, p. 305) încearcă o justificare editorială a lui *m* enclitic. Numai în Ps. 80:7, 14 apare și expresia *ʾēlōhīm ʾvāʾōl*.

2 Tate, *Psalms 51–100*, p. 306.

29 PARABOLE DIN BIBLIE

se poate deduce că termenul face referire la diverse specii de insecte. În zilele noastre, vița-de-vie are numeroși dăunători printre insecte.

Ps. 80:14 „Întoarce, rogu-te!": spre deosebire de cele două ocazii anterioare în care apare verbul *šuv* la conjugarea de hifil (cauzativ), aici verbul este la conjugarea qal și îi lipsește obiectul.

Ps. 80:16 „La muștrarea feței Tale ei pier": deși referentul obiectului este ambiguu, probabil se face referire la dușmanii lui Israel.

Is. 5:1 „Podgorie": ebr. *kerem*, diferit de *gefen* din Ps. 80:8. Acolo a fost adus din Egipt doar un butaș, aici dealul a fost plantat cu butași. Acolo accentul cade pe capacitatea viței de a se extinde, aici este pus pe investiția proprietarului în această proprietate și transformarea ei într-o exploatare profitabilă.

Is. 5:2 „Struguri sălbatici": proprietarul a fost înșelat crezând că a adus din Egipt butașii unei vițe de soi. Problema viței ține de natura ascunsă, nu de condițiile de creștere, de maturizare sau de coacere.

Is. 5:3 „Locuitor al Ierusalimului și omule al lui Iuda": sinecdoce prin care se precizează un membru al colectivității, dar sunt vizate colectivitățile însele, adică toți locuitorii Ierusalimului și tot poporul lui Iuda. Expresia „omul lui Iuda" apare din nou în v. 7.

Is. 5:7 „Justiție... in Justiție // dreptate... tânguire": ebr. *mišpāt... mišpāh* // *šēdāqāh... šē'āqāh*, exprimare extrem de memorabilă prin plasticitatea sa pentru a reda contrastul.

Ezec. 19:10 „Din sângele tău": unele versiuni urmează manuscrisele minoritare care citesc aici „podgoria ta" în baza presupunerii că scribul ar fi confundat două consoane.¹ LXX redă prin „ca o floare într-un rodiu" și presupune RMN în loc de DMK, tot pe baza confuziei dintre două consoane, dar adaugă și material nou ca să completeze sensul. ♦ „sădită lângă apă": mirajul grădinilor și al livezilor din apropierea palatului era împărtășit de toți regii din Orient. Cel mai celebru exemplu îl constituie fără îndoială grădinile suspendate ale Semiramidei, una dintre minunile lumii antice, despre care s-a crezut că au fost realizate de Nebucadnețar în Babilon. În cele din urmă se pare că Împăratul Sanherib le-a construit la Ninive.²

Ezec. 19:11 „A dat corzi puternice": LXX are substantivul la singular și cu alt sens „toiag de putere". Lemnul viței-de-vie nu a fost niciodată folosit pentru scopuri casnice, întrucât vițele nu sunt suficient de rezistente pentru

¹ Brownlee, *Ezekiel 1–19*, p. 295.

² Stephanie Dalley, *The Mystery of the Hanging Garden of Babylon: An Elusive World Wonder Traced* (Oxford: University Press, 2013).

a face funii, cum se fac din vițele altor plante cățărătoare (*yitran*, Jud. 16:6) sau din fibrele de cânepă. Mlădițele verzi sunt prea fragede, iar coardele de viță sunt prea lemnoase și insuficient de elastice. Lemnul de viță este cu totul inutil pentru realizarea de obiecte gospodărești. Probabil aici se face referire la grosimea trunchiului vertical cu care vița s-a cățărat pe alți copaci.

◆ „toiege de domnitori”: LXX are substantivul la singular din nou și cu alt sens: „seminția conducătorilor”. ◆ „cu belșugul frunzișului ei”: unii exegeți recomandă elidarea acestui stih pe considerentul că ar fi o glosă, fapt dovedit de irelevanța sa logică și inutilitatea ritmică, dar și prin aceea că nu se regăsește în LXX.¹

Ezec. 19:12 „Vântul de răsărit a uscat-o”: vântul care aduce din pustiu aer fierbinte și nisip poate fi extrem de dăunător culturilor care stau în picioare. Pentru a evita asemenea scenarii, vița era întinsă pe pământ. ◆ „rodul ei a fost smuls”: pentru a executa această împărțire pe stihuri, a trebuit să trec peste propunerea masoreților. LXX redă prin „a fost osândit”, din verbul *PQD*, nu din *PRQ* cum are textul ebraic.

Ezec. 19:13 „Acum este sădită în pustiu”: vița-de-vie preferă locurile însoarite, dar și bine udate și drenate, motiv pentru care dealurile submontane ale Șfelei sunt locația cea mai potrivită din Israel. Sădirea în pustiu sugerează o stare neobișnuită, la limita supraviețuirii. ◆ „secetos”: LXX nu are acest termen și unii exegeți recomandă eliminarea lui din considerente ritmice.²

Ezec. 19:14 „I-a mistuit ramurile și roadele”: LXX nu are cele două obiecte și unii exegeți recomandă eliminarea unuia măcar din considerente ritmice.³ ◆ „Acesta este un bocet”: asemenea primei parabole din Ezechiel 19 (cei doi lei tineri, cf. capitoul următor), și această parabolă este un bocet, adică descrie o stare deplorabilă a națiunii.

Interpretare

Tabloul viei apare în toate trei textele de mai sus, cu diferențe majore între ele. Psalmul 80 vorbește despre un singur butaș de viță adus din Egipt și sădit în Canaan, care a umplut țara cu coardele sale și s-a extins până dincolo de hotarele Canaanului. Textul din Isaia 5:1-7, în schimb, folosește imaginea podgoriei, adică mai mulți butași sunt plantați într-o exploatație viticolă pentru a produce profit. Parabola din Ezechiel revine la idea unui

1 Brownlee, *Ezekiel 1–19*, p. 296.

2 Brownlee, *Ezekiel 1–19*, p. 296.

3 Brownlee, *Ezekiel 1–19*, p. 296.

29 PARABOLE DIN BIBLIE

singur butuc cu creștere luxuriantă. Așadar, aceeași imagine a viței, cu anumite variațiuni, este folosită de autori canonici diferiți. În plus, ea este integrată în specii literare diferite: o lamentație comunitară (Ps. 80 și Ezech. 19) sau o parabolă juridică (Is. 5:1-7).¹

Psalmul 80 este împărțit în cinci strofe, iar trei dintre ele se încheie cu același refren (Ps. 80:3, 7, 20). Poetul reclamă o situație în care situația de pe teren nu se mai potrivește promisiunilor făcute de Dumnezeu (a doua strofă, Ps. 80:4-7), motiv pentru care îl invocă în ajutorul lui Israel (prima strofă, Ps. 80:1-3). Strofa a treia a poemului (Ps. 80:8-11) conține atât de multe detalii, încât un cititor informat de istoria biblică a lui Israel nu va avea probleme să identifice toate elementele componente. Prin urmare, se poate vorbi despre o alegorie. Aici sunt trecute în revistă etapele istoriei lui Israel de la ieșirea din Egipt, trecând prin colonizarea Canaanului până la cuceririle Regelui David.

Următoarele două strofe evidențiază situația dificilă în care se află regatul lui Israel, întâi identificându-L pe Dumnezeu ca parte activă alături de dușmani la destabilizarea podgoriei, adică a regatului israelit. Astfel, Dumnezeu „a spart zidul” și „a muștrat” podgoria Sa. Nu tot la fel de clară este identitatea dușmanilor reprezentați prin trecători, mistrețul din pădure și insecta câmpului. Totuși, dacă putem asocia „pădurea” cu teritoriile împădurite de la nord de Israel, iar „câmpul” cu teritoriile de la apus de Iordan, atunci dușmanii sunt arameii, filistenii și nomazii.²

1 Expresia „parabolă juridică” a fost introdusă de U. Simon cu referire la πBogatul hapsân („The Poor Man's Ewe Lamb”, *Biblica* 48.2 [1967]: p. 207-242), dar A. Graffy a dovedit justificată catalogarea parabolei din Isaia 5:1-7 drept parabolă juridică („The Literary Genre of Isaiah 5:1-7”, *Biblica* 60.3 [1979]: p. 400-409). Graffy identifica faptul că Is. 5:1-7 împărtășea cu alte texte literare (2Sam. 12:1-7; 14:1-20; 1Regi 20:35-42; Ier. 3:1-5) aceleași elemente componente: formula introductivă (v. 1a), prezentarea speței (v. 1b-2), apelul de judecare (v. 3-4, ocazional absent), judecarea speței (v. 5-6) și dezvăluirea sensului ascuns (v. 7).

2 Alegorizarea parabolei din Isaia se regăsește cu aceleași elemente atât la Ambrozie, cât și la Vasile cel Mare: Domnul este podgoreanul, via este Biserica, împrejmuirea sunt legile și îngerii, turnul sunt apostolii, profeții și învățătorii, iar săparea este eliberarea de preocupările lumești. Cf. Ambrozie, *Hexaemeron* 3.12.50, PL 14, J.-P. Migne (ed.), Paris, Migne, 1845, col. 176-177 și Vasile cel Mare, *Homilii eis tēn hexaēmeron* 5.6, PG 29, J.-P. Migne (ed.), Paris, Migne, 1857, col. 118-119. Identificarea „preaiubitului” cu Domnul Însuși în baza declarațiilor făcute de Tatăl despre Fiul în evangheliile este de la sine înțeleasă pentru Părinții Bisericii. Atanasie și Ieronim prelucrează mai mult această corespondență. Cf. Ieronim, *Commentaria in Isaiam prophetam* 2.5.1, PL 24, J.-P. Migne (ed.), Paris, Migne, 1865, col. 76-77 și Atanasie, *Kata Areianōn* 4.24, PG 26, J.-P. Migne (ed.), Paris, Migne, 1857, col. 503-506.

Următorul indiciu din poem care permite interpretarea detaliilor privește pe „fiul (omului) întărit de tine“, „răsadul pe care l-a sădit dreapta ta“ sau „omul dreptei tale“ (Ps. 80:15, 17). Evident, poetul face referire la rege. Din moment ce regele era socotit coregent cu Dumnezeu (Ps. 2), consolidarea domniei sale reprezenta garanția prosperității și siguranței regatului. În cazul de față, psalmistul întrevide că regele este și garantul loialității întregii națiuni față de Domnul: „nu ne vom abate de la Tine“ și „vom invoca numele Tău“ (Ps. 80:18). Astfel, se poate spune că proprietarul podgoriei ține locul lui Dumnezeu, iar administratorul acesteia este regele.

Poemul din Isaia este împărțit patru secțiuni. Prima strofă (Is. 5:1-2) se ocupă de pregătirea podgoriei. De data aceasta lipsește secțiunea aducerii din Egipt, pentru că originea butașilor este neprecizată. Pregătirile preliminare privesc o fermă viticolă, dotată cu turn de pază și un teasc. Toată investiția a fost realizată cu scopul de a obține profit, dar proprietarul a fost înșelat în așteptările sale.

În a doua strofă (Is. 5:3-4), profetul redă cuvintele „iubitului său“, vizibil dezamăgit de irosirea investiției, fapt ce reiese din cele două întrebări retorice. De fapt, proprietarul a făcut tot ceea ce era necesar pentru a se asigura de succesul afacerii, dar ceva neașteptat s-a petrecut cu natura butașilor. În ciuda aparențelor, butașii produc rod sălbatic de parcă s-au sălbăticit în noua locație. Nimeni nu este neglijent cu investiția sa, așa încât să cumpere butași fără valoare economică sau de la vânzători fără credibilitate.

Următoarea strofă (Is. 5:5-6) descrie disciplinarea hotărâtă de proprietar podgoriei sale, deși măsurile sunt nerealiste. Numai un proprietar înstărit putea să dezafecteze într-o asemenea măsură una dintre proprietățile sale, fără a încerca recuperarea. Totuși, dacă bănuia că solul a afectat butașii, orice procedură ar fi presupus doar pierderi suplimentare. Există un indiciu în acest fragment care sugerează că proprietarul este mai mult decât un simplu om: oprirea ploii. Aceasta explica mai bine și disponibilitatea de a renunța la o proprietate dragă și de a o disciplina cu toată severitatea.

Ultima strofă (Is. 5:7) dezvăluie sensul parabolei, identificând podgoria cu poporul Domnului, iar proprietarul cu Dumnezeu. Așteptările Sale priveau o purtare aleasă în limitele standardului de justiție anunțat de Dumnezeu prin Legea lui Moise. Tânguirea care a înlocuit dreptatea vine din partea victimelor. Rostirea concisă specifică versului poetic și jocul de cuvinte au obligat poetul să treacă de la vinovat la victimă.

În parabola din Ezechiel 19, se prelucrează o idee mai puțin întâlnită în relația cu vița-de-vie, aceea a utilității lemnului său pentru lucrări de